

ARBETA

VIDARE

MED FILM

Innehållsförteckning

Förord	3
Planeringsförslag för arbete med film	4
Att dela och fördjupa den individuella upplevelsen	5
Tala film - tala liv (med tillägg)	5
Ringsamtal med deltagarnas egna frågor	7
Några sista tips på vägen	8
Filmens grammatik: De fyra ingångarna	9
Genre	10
Karaktär	14
Dramaturgi	15
Innehåll	16
Fortsätt berätta! Från filmens dramaturgi till skrivandet	17
Från bok till film	17
Från film till skrivande	18
Från vår film till min egen text	19
Filmprojekt och föreläsningar	20
Om Filmpedagogerna Folkets Bio	21
Plats för egna anteckningar	22

Hej!

Du har fått detta häfte efter ett filmprojekt, föreläsning eller fortbildning med Filmpedagogerna. Vi vill att kunskapen ska stanna kvar hos er, så vi har sammanställt några förslag på hur du kan arbeta vidare med film som pedagogiskt verktyg.

Häftet inleds med ett **planeringsförslag**. Metoderna som vi har valt ut presenteras i den ordning som föreslås i planeringen: Inledande samtal med **fokus på den individuella filmupplevelsen och att lyssna utan att döma**; filmens grammatik som syftar till att **öka förståelsen för filmmediet**; och avslutningsvis har vi lagt in tre exempel på hur film kan användas för att **utveckla skrivandet**.

Metoden Tala film - tala liv är utvecklad av oss tillsammans med Svenska kyrkan, medan tilläggsdelen är utvecklad av Linnea Fant på Filmpedagogerna.

Hoppas att detta kan vara till nytta för dig i undervisningen! Ge oss gärna respons.

Med värme,
Filmpedagogerna

Förslag på planering

Syfte: Att strukturerat arbeta med film utifrån olika angreppssätt med inbyggd progression.

1) Se en film

Välj en film som passar åldersgruppen och som eventuellt passar in i ett tema som kan kopplas till värdegrundsfrågor.

2) Fokusera på den individuella upplevelsen, träna samtal och att lyssna utan att döma

Börja med metoden Tala film - tala liv för att sedan låta deltagarna formulera egna frågor kring filmen som de kan använda under ett Ringsamtal.

3) Filmens grammatik

Titta närmre på hur berättarkomponenterna samverkar och hur de påverkar vår upplevelse av filmen.

4) Från film till skrivande

Använd filmen som utgångspunkt för att träna skrivande. Deltagarna får använda sin fantasi, men också dra lärdom av dramaturgin och de berättartekniker som används i film.

5) Samtala om (och i sådana fall på vilket sätt) upplevelsen av filmen har förändrats under processen.

Synliggör lärandet genom ett avslutande samtal eller skriftlig reflektion.

Att dela och fördjupa den individuella upplevelsen

Syfte: Syftet med nedanstående två samtalsmetoder är att fånga den individuella upplevelsen genom att i ord formulera sina tankar samt att lyssna till andras upplevelser och därigenom bredda sitt perspektiv.

TALA FILM - TALA LIV

Denna samtalsmetod främjar ett fördjupat samtal där var och en delar med sig av de tankar och känslor som filmen väcker. När vi har sett filmer som berör svåra, skrämmande eller tunga frågor är samtalsstrukturen i sig tydlig med att **var och en delar precis så mycket som hen vill med övriga.**

Samtalsformen passar för **samtal i mindre grupp om fyra till åtta personer** med **en samtalsledare i varje grupp.**

Samtalsledarens uppgift är att fördela ordet samt att hjälpa deltagarna att **följa turordningen och att lyssna på varandra.** Metoden ger därmed möjlighet att låta eleverna träna på att agera samtalsledare.

Fördjupande samtal

Innan samtalet: Ge tid till deltagarna att tyst för sig själva formulera och eventuellt anteckna sina tankar om de tre nycklarna (se nedan). Samtalet berör en nyckel i taget och tre rundor i gruppen görs. Det är viktigt att samtalet hela tiden utgår från den enskilde deltagaren och att ingen känner sig ifrågasatt utan istället uppmuntrad att berätta mer.

Metoden Tala film - tala liv utgår från tre nycklar:

Vilken känsla har du efter filmen?

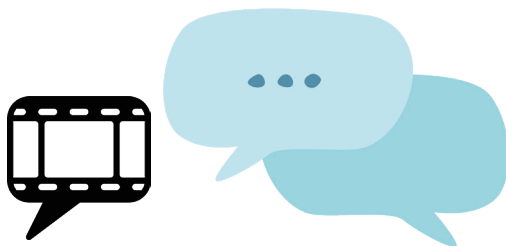
Eftersom känslor ofta är högst personliga kan det vara viktigt att just känslan inte kommenteras av någon i gruppen.

Vilken person berörde dig i filmen?

Under rundan får varje deltagare berätta om varför de valt just den personen och varför just denna person gjorde ett starkare intryck än andra personer. Efter denna runda kan det bli ett kort samtal då följdfrågor kan ställas.

Vilken scen dröjer sig kvar inom dig?

En scen som särskilt berörde eller som på annat sätt var viktig för hur gruppdeltagaren förstod filmen beskrivs. Även här kan gruppdeltagarna ställa följdfrågor.

Vill du läsa mer?

Sensus och Svenska kyrkan har gjort följande häfte om samtalsmetoden Tala film - tala liv: <https://www.sensus.se/globalassets/allman/var-pedagogik/studiematerial/livsfragor-och-tro/talafilm-talaliv.pdf>

RINGSAMTAL MED DELTAGARNAS EGNA FRÅGOR

Fungerar i grupper med 5 - 25 skrivkunniga personer. Ringsamtalet **syftar till skapa en struktur där elevernas nyfikenhet och intresse tillvaratas** istället för att på förhand ha stakat ut vägen med styrda frågor. Deltagarna tar själva ansvar för väcka frågor och är tillsammans med läraren varandras mottagare. Metoden **tränar alltså deltagarna i att formulera frågor och följdfrågor som för samtalet framåt, formulera egna svar samt att lyssna på andra.**

Tips: Samtalsledaren kan ha förberett några frågor att ställa om någon inte har lyckats formulera egna frågor, om någon deltagare får en fråga som hen inte vill besvara eller om det finns utrymme för dessa när frågevarven är avklarade.

1. Deltagarna får tid på sig att skriva ner två frågor som de tycker är av intresse.

Styrning: Frågorna ska riktas mot upplevelsen av filmen, att tänka vidare kring och förstå berättelsen, hitta mönster, hitta motiv samt diskutera likheter och skillnader, snarare än mot att minnas detaljer eller att recensera filmen.

2. Alla sätter sig i en ring. I tur och ordning ställer var och en sin fråga till grannen på vänster sida. Alla lyssnar till svaret. Samtalsledaren frågar därefter om någon annan vill ställa följdfråga eller tillägga något. Två varv genomförs.

3. Tredje och sista varvet. Samtliga säger någonting de tar med sig från samtalet, något nytt de har lärt sig av samtalet eller något nytt de nu är medvetna om som de inte hade tänkt tidigare.

NÅGRA SISTA TIPS PÅ VÄGEN

Samma fråga flera gånger?

Det gör ingenting om samma fråga dyker upp flera gånger eftersom det blir nya personer som besvarar frågan. Om någon säger "jag tänker likadant som..." kan läraren uppmuntra eleven att ändå sätta sina egna ord på det hen tänker.

Har du yngre elever?

Med yngre elever kan du istället låta eleverna rita en scen ur filmen och i ring presentera sin bild för övriga gruppen som får ställa frågor om bilden. Därefter kan ni sätta upp bilderna på en tidsaxel och utifrån denna både diskutera dramaturgi, karaktärer, innehåll och värdegrundsfrågor.

Summera lärtillfället tillsammans!

Efter dessa båda metoder (Tala film – Tala liv och Ringsamtal) som utgår från den individuella upplevelsen av filmen, kan du hjälpa deltagarna att sammanfatta samtalen på ett strukturerat sätt. Vad handlade filmen om och hur var filmen berättad, vilka karaktärer har lyfts fram som viktiga, vilka teman har samtalen belyst och vilka värdegrundsfrågor har ni berört? Se vidare "Filmens grammatik" i detta häfte.

Filmens grammatik

Syfte: Grundläggande läsförståelse av film

Genom att ha filmens olika byggstenar - berättarkomponenter - i åtanke blir deltagarna bättre på att kunna förstå och kritiskt förhålla sig till all rörlig bild de möter. Målet är att deltagarna, genom att undersöka olika delar i en film, ska fördjupa sin förståelse av filmen, synliggöra filmen på nya sätt och lyfta diskussionen till att beröra större frågor.

Genre

Vad vi ser
Hur vi ser
Vad vi hör

Dramaturgi

Början
Mitten
Slut

Karaktär

Huvudkaraktär
Motkraft
Hjälpare

Innehåll

Tema
Premiss
Budskap

På kommande sidor går vi igenom de fyra ingångarna i följande ordning: genre, karaktär, dramaturgi och innehåll.

GENRE

Ibland är det lätt att bestämma genre för en film för att den följer ett visst genremönster till punkt och pricka. Ibland är det svårare då flera genrer kan vara blandade; det kan exempelvis finnas genretypiska drag från skräckfilm i en dokumentärfilm.

När det gäller genre kan vi se på tre delar: vad vi ser, hur vi ser och vad vi hör. Genom att analysera dessa delar kan vi dra slutsatser om vad avsändaren vill berätta för oss, och vi kan upptäcka genrebrott som är av betydelse för en vidare diskussion av filmen.

VAD VI SER

Människor
Miljö
Rekvisita
Tid och tidpunkt

HUR VI SER

Bildkomposition och sceneri
Bildstorlek
Kameravinklar
Kamerarörelser
Belysning
Klippning

VAD VI HÖR

Ljud (effekter, atmosfär)
Musik
Dialog

VAD VI SER

Människor:

Vilka människor syns i filmen? Syns en viss grupp av människor oftare än andra i vissa roller i denna genre? Diskutera detta utifrån kön, ålder, etnicitet, kulturell och religiös tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet och funktionsvariationer.

Klädsel/kostym:

Hur markeras de olika människornas roller med klädval i filmen? Onda – goda? Starka – svaga? Aktiva – Passiva? Förändras klädselektion när karaktären förändras?

Miljö:

Var utspelar sig handlingen? Om den utspelar sig på mer än en plats, utspelas då olika typer av scener på olika platser? Varför berättas filmen på just denna plats/dessa platser? Valet av miljö kan ha betydelse för stämningen i filmen men den kan också vara betydelsefull om avsändaren implicit vill kritisera sin samtid exempelvis.

Rekvisita:

Vilken rekvisita är typisk för genren? Vilken rekvisita förses de olika karaktärerna med? Vilken rekvisita i scenen ger oss ledtrådar till att förstå karaktärerna eller ger vidare kopplingar till de problem/den konflikt filmen beskriver?

Tid och tidpunkt:

I vilken tid utspelar sig filmen och vid vilken tidpunkt sker olika scener? Valet av tid och tidpunkt har inte bara betydelse för stämningen i filmen, utan också för hur vi kan förstå filmen i relation till vår samtid eller för hur vi förstår en viss scen i relation till tidpunktens symboliska värde (gryning – skymning, nattsvart mörker – dagsljus).

HUR VI SER

Undersök bildutsnitt:

Översiktsbild: Var vi befinner oss

Helbild: Hur en karaktär ser ut och ger för intryck

Halvbild: Vad en karaktär har att säga

Närbild: Vad en karaktär känner

Närbild och extrem närbild: Viktiga detaljer

Undersök kameravinklar:

Normalperspektiv: Identifikation

Fågelperspektiv: Liten i relation till någon/något annat, avsaknad av makt

Grodperspektiv: Stor i relation till någon/något annat/i makt-position

Undersök kamerarörelser:

Stilla eller i rörelse?

Rörelse mot en karaktär kan exempelvis signalera att allting hopar sig för karaktären eller att vi är på väg in i karaktärens inre. Rörelse bort från en karaktär kan exempelvis signalera att karaktären lämnas ensam.

Mycket kamerarörelser i olika led kan skapa känsla av stress medan en mer jämn kamerarörelse eller om kameran är stilla, kan skapa en känsla av lugn och långsamhet.

Undersök belysning (och färger):

Vilken belysning används i filmens olika delar: varm - kall, upplyst - dunkel?

Undersök klippning:

Är klippningen snabb eller långsam, rytmisk eller orytmsk och är filmen klippt i takt till musiken eller inte?

VAD VI HÖR

Vilka stämningar skapar musiken i filmen? Hur förvarnar eller chockar ljuden oss? Vad händer om vi stänger av ljudet, vilka delar av upplevelsen går då förlorad?

MÅLGRUPP

Uifrån vad vi ser, hur vi ser och vad vi hör, kan diskussion även föras kring filmens tänkta målgrupp. Vem är tänkt att identifiera sig med filmen exempelvis utifrån valet av genre, vilka människor vi får möta, vilken musik vi hör och vems röst som får komma till tals?

Genre

Vad vi ser
Hur vi ser
Vad vi hör

Dramaturgi

Början
Mitten
Slut

Karaktär

Huvudkaraktär
Motkraft
Hjälpare

Innehåll

Tema
Premiss
Budskap

Nu har vi tagit upp genre och går vidare med karaktärer.

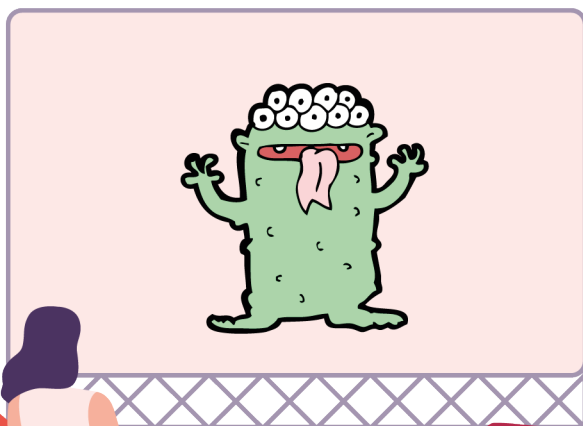
KARAKTÄR

Huvudkaraktär: Vem (eller vilka) är huvudkaraktär i filmen? På vilket sätt genomgår hen utveckling? Vilka mål och motiv har huvudkaraktären?

Motkraft: Vem/vilka eller vad står i vägen för att huvudkaraktären ska utvecklas eller nå sina mål? Vilka mål och motiv har motkraften?

Hjälpare: Vem/vilka/vad hjälper huvudkaraktären att genomgå utveckling eller att nå sina mål?

En vidare diskussion kan gälla: Finns det goda och onda karaktärer i filmen? Vilka drag eller värden betraktar vi som goda respektive onda? Kan vi leva oss in i och/eller förstå de olika karaktärernas strävan och motiv?

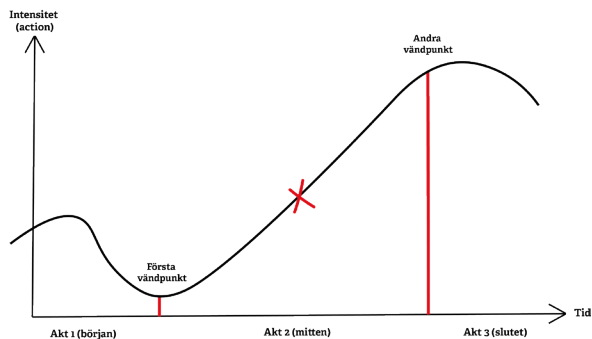
DRAMATURGI

Identifiera viktiga skeenden i filmen som för berättelsen framåt.

Början: Den del av filmen som består av etablering av miljö, stämning, karaktärspresentation och problem/konflikt-formulering. Därefter följer fördjupning där karaktärernas drivkrafter blir tydligare.

Mitten: Inleds med första vändpunkt när något sker som gör att handlingen drivs framåt, exempelvis genom att huvudkaraktären tvingas eller väljer att lämna den värld eller det tillstånd som redan är känt. Därefter sker upptrappningen av konflikten. I mittpunkten av filmen står handlingen ofta stilla, exempelvis genom att huvudkaraktär och motkraft drar lika hårt åt olika håll.

Slut: Inleds av andra vändpunkt som innebär en öppning mot lösningen. Här är ofta huvudkaraktären mycket hårt ansatt, men så sker något som förändrar huvudkaraktärens möjligheter åt ena eller andra hållet. Efter lösningen följer avtoningen där karaktärer och tittare får tid att landa i lösningen och ta till sig berättelsens budskap.

Tema:

Vilka teman tar filmen upp?

Vilka andra teman eller värdegrundsfrågor har blivit synliga genom diskussionen ni fört gällande genre, karaktärer och dramaturgi?

Premiss:

Sammanfatta filmen i form av ett ordspråk eller en kärnfull mening som kan beskriva många fler situationer än just den filmen tar upp. Vidare diskussion: Kan ni komma på fler filmer eller litterära verk där denna mening passar in?

Budskap:

Vad vill filmens avsändare säga oss kopplat till den situation som filmen berättar om? Är budskapet tydligt eller finns det dolt? Kan ni motivera olika och kanske till och med motstridiga budskap, beroende på hur ni uppfattar olika berättarkomponenter? Kan ni koppla budskapet eller berättelsen i sin helhet till vår samtid eller till egna upplevelser?

SLUTLIGEN...

Om filmarbetet började med att deltagarna fick formulera sig kring upplevelsen av filmen, kan ni nu diskutera om intrycket av filmen har förändrats genom analysen av filmens berättarkomponenter. Vad har deltagarna upptäckt som från första början inte fanns medvetandegjort? Vilka nya tankar har analysen väckt och vilka nya frågor har ni kommit att beröra? Finns det frågor som ni vill hålla fast i och diskutera ytterligare? Finns det teman ni vill arbeta vidare med?

INNEHÅLL

Fortsätt berätta! Från filmens dramaturgi till skrivandet

Syfte: Detta arbetssätt syftar till att föra över kunskaper om filmens dramaturgi till deltagarnas eget skrivande. Personer som tycker att det är svårt att hitta berättandet i skrift kan bli väl hjälpta av kunskaper om filmens dramaturgi och karaktärsutveckling för att förstå hur en berättelse i skrift förs framåt och engagerar andra.

FRÅN BOK TILL FILM

Filmer bygger ofta på litterära verk och det finns såväl likheter som skillnader mellan dessa olika berättarformer.

Läs en bok som utgör litterär förlaga till en film och se sedan filmen. Undersök tillsammans med eleverna hur berättelsen påverkas av att uttryckas i olika former.

Undersök vilka berättarkomponenter som använts i filmen för att fånga bokens berättelse. Hur gestaltas karaktärers subjektiva upplevelser i filmen? Vad händer med berättarrösten? Hur förflyter tiden i boken jämfört med i filmen? Hur påverkas detaljrikedomen? Finns det delar som saknas eller som har lagts till i filmen och varför har filmskaparna valt att göra så, tror ni? (I avsnittet Filmens grammatik hittar du fler konkreta exempel).

FRÅN FILM TILL SKRIVANDE

Se en film (exempelvis en kortfilm) och diskutera filmens dramaturgikurva. Rita kurvan gemensamt och beskriv kortfattat filmens hållpunkter: anslag, presentation (av problem och karaktärer), första vändpunkt, mittpunkt, andra vändpunkt, lösning, och avtoning. Gör också gemensamt anteckningar kring karaktärernas utveckling och mål. Vilka hinder möter karaktärerna och hur tar de sig i mål?

Låt deltagarna välja berättarperspektiv samt hos vilken karaktär eventuellt fokus ska ligga. Det kan vara intressant att skriva berättelsen ur motkraftens eller ur hjälparens perspektiv för att se vad som händer med berättelsen. Efter lite övning kanske ni vill placera berättelsen i en ny tid eller en ny miljö. Låt fantasin flöda och skriv.

När det är dags att ge respons har ni filmen att gå tillbaka till. Titta igen på viktiga skeenden i filmen, där ni behöver stanna kvar länge i texten. Hur kan dessa textstycken byggas ut eller göras mer spännande? Vad ser ni? Vilka sinnen skulle ni uppleva med om ni byter plats med karaktären i filmen? Hur känner och vad tänker karaktärerna? Hur kan ni omforma bildspråket till målande ord?

FRÅN VÅR FILM TILL MIN EGEN TEXT

Om ni har gjort egna filmer kan ni göra samma skrivövning som ovan men låta deltagarna komma igång tidigare med skrivandet eftersom de redan har planerat sin film och tänkt kring dramaturgin. Responsen för att utveckla skrivandet kan ske på samma sätt i båda fallen.

Aktiverande föreläsningar

Grundskola/Skapande skola: (Heldagsprojekt med filmskapande eller 2 h föreläsning)

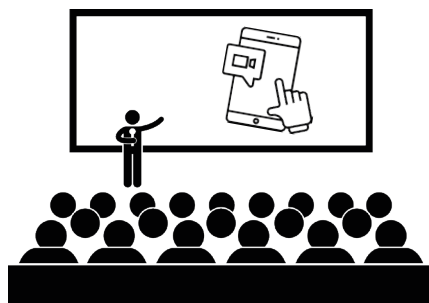
Sant eller falskt (nyheter, källkritik)
Skräckfilm
ANDT och gruppsytryck
Bok till film - film till bok
Vi och dom
Helfilmsanalys
Sociala medier
Identitet
Reklam
Sagor och myter
Grundläggande filmanalys

Grundläggande
filmkunskap utifrån
ett valt tema, kopplat till
skolans styrdokument
och värdegrund, samt
progression mellan
årskurser.

Gymnasium, fortbildning, bibliotek, förvaltning, föräldrar: (Föreläsning och/eller filmworkshop)

MIK (medie- och informationskunnighet)
Sociala medier
Sant eller falskt (nyheter, källkritik)
Källkritik 2.0
Grundläggande filmanalys
Normer och värderingar
Shakespeare i populärkulturen
Reklam
Presentationsteknik
Sagor och myter i populärkulturen
Nyheter, reklam, propaganda
Bok till film - film till bok
Filmmusik och musikvideor
Vi och dom

Pst...
Vi tar med all
nödvändig teknik. Ni
behöver bara projektor
och högtalare.

Tack

för att vi fick träffa er!

Vi önskar er lycka till framöver och hoppas att vi ses snart igen.

Med värme,
Filmpedagogerna

Detta häfte är utvecklat av Filmpedagogerna Folkets Bio. Vi är en ideell förening som träffar mellan 15.000 och 20.000 personer i utbildningssyfte varje år.

Vi ingår i EU-kommissionens Media Literacy Expert Group och samarbetar med Unesco i MIK*-frågor. Dessutom har vi ett uppdrag från Västra Götalandsregionen att sprida kunskap om MIK, samt ingår i det nationella nätverket MIK Sverige.

Vi har flera **öppna, gratis och tillgängliga resurser** på vår hemsida och Vimeo-kanal, både korta klipp, utbildningsfilmer och handledningar att använda i klassrummet.

Vill du kontakta oss?

info@filmpedagogerna.se
www.filmpedagogerna.se

***MIK står för medie- och informationskunnighet** och handlar om att förstå och behärska de former av kommunikation som används vid maktutövning och opinionsbildning, t.ex. nyheter, reklam, propaganda och sociala medier. MIK grundas i de mänskliga rättigheterna med särskild utgångspunkt i artikel 19, yttrandefriheten. Här hittar du en 90 sekunders sammanfattning av MIK-begreppet: <https://vimeo.com/402514473>

**Här finns plats för egna
tankar, påminnelser och
anteckningar**

Med stöd från

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Vill du arbeta mer målinriktat med film som pedagogiskt verktyg?

**I denna handledning hittar du
flera användbara metoder.**

**Häftet är producerat av
Filmpedagogerna med stöd från
Västra Götalandsregionen.**

**FILM
PEDAGOGERNA**